

A titkos önfinanszírozás szerepe a belső finanszírozásban

A kis- és középvállalkozások finanszírozása évek óta egyaránt foglalkoztatja a kutatókat és gyakorlati szakembereket. A kutatási eredmények arra mutatnak rá, hogy a kkv-finanszírozásában a hagyományos vállalatfinanszírozási források közé tartozó belső források dominálnak. A belső finanszírozás azonban nem csak nyilvánosan történhet, hanem titkos önfinanszírozással is. A titkos önfinanszírozás, vagy más néven az indirekt-, közvetett finanszírozás a vállalatfinanszírozás kevésbé feltérképezett területéhez tartozik, mivel a kkv-finanszírozással kapcsolatos kutatások elsődlegesen a közvetlen finanszírozási alternatívákat mérik fel. A tanulmány célja kettős: egyrészt kísérletet tesz a közvetett finanszírozási alternatívák és azok hatásainak azonosítására, másrészt pedig felsorakoztatja a titkos önfinanszírozás gyakorlati megvalósulásával kapcsolatos empirikus kutatás eredményeit.

BEVEZETÉS

A kis- és középvállalkozások működése, gazdálkodása, finanszírozása az Európai Unióban és Magyarországon is évek óta a kutatók figyelmének középpontjában áll. Ez nem véletlen, hiszen az Eurostat adatai alapján az Európai Unió vállalkozásainak kb. 99%-a kis- és középvállalkozás.^[2] Magyarországon hasonló nagyságrendű a kkv-k aránya^[3] és a társadalmi szerepvállalásuk is meglehető-

[1] Dr. Kovács Gábor, Széchenyi István Egyetem, Kautz Gyula Gazdaságtudományi Kar, Gazdasági Elemzések Tanszék, egyetemi adjunktus (kovacs@sze.hu).

Stion Zsuzsa, Széchenyi István Egyetem, Kautz Gyula Gazdaságtudományi Kar, Gazdasági Elemzések Tanszék, egyetemi tanársegéd (stionzs@sze.hu).

[2] Az EU-ban a kis- és középvállalkozások száma 2012-ben 20.727.627 (99,8%) volt, míg a nagyvállalkozások száma 43.654 (0,2%). Forrás: *EU SMEs in 2012: at the crossroads* 15. (Letöltve: 2013. január 20.)

[3] A KSH 2010-es adatai alapján a működő kkv-k száma összesen 695.808 (99,8%), míg a nagyvállalkozások száma 872 (0,2%). Elérhető: http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_qpg001.html. (Letöltve: 2013. január 20.)

sen nagy, hiszen az alkalmazottak kb. kétharmadát (69,6%) foglalkoztatják. Az exportot (37,1%), a hozzáadott értéket (55,8%) és a saját tőkével való ellátottságot (55,1%) tekintve viszont a vállalkozások nagy számához képest alacsony a részesedésük.^[4]

A kkv-szektorra az is jellemző, hogy a vállalkozások méretéből, sok esetben kezdő vállalkozói helyzetéből következően versenyhátrányban vannak a nagyvállalkozásokhoz képest.^[5] Roberts, Weetman és Gordon szerint^[6] a versenyhátrány kialakulásában szerepet játszanak a kis- és középvállalkozások finanszírozási forrásokhoz való hozzáféréseinek nehézségei, valamint a kkv-k nagyvállalkozásokhoz képest eltérő tőkeszerkezete. A kkv-finanszírozással foglalkozó kutatók között általában konszenzus van abban a tekintetben, hogy a szektor vállalkozásainak finanszírozása elsősorban a belső forrásokon, a saját tőkén nyugszik.^[7] Ezt támasztja alá az Európai Bizottság megbízására 2009-ben elkészült „Access to finance” Flash Eurobarometer is, amely összesen 9063 kkv^[8] vezetőjének vagy pénzügyi vezetőjének válaszát dolgozza fel a finanszírozási szokásokkal kapcsolatban. Az 1. ábrán jól látható, hogy az Európai Unió 27 tagállamából^[9] megkérdezett vállalkozások a belső forrásokat (47,4%) preferálják, hiszen ezt a forrást a kkv-k csaknem fele alkalmazta már a működése során, valamint megállapítható, hogy a további forrástípusok alkalmazásának aránya a belső forrásokhoz képest akár lényegesen kevesebb lehet.

[4] *A kis- és középvállalkozások helyzete - Éves jelentések.* 2008. 17. Elérhető: http://www.ngm.gov.hu/feladataink/kkv/vallpol/elemzesek/eves_jelent.html. (Letöltve: 2013. január 20.)

[5] Apatini Kornélné (1999): *Kis- és középvállalkozások finanszírozása.* Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest. 15.

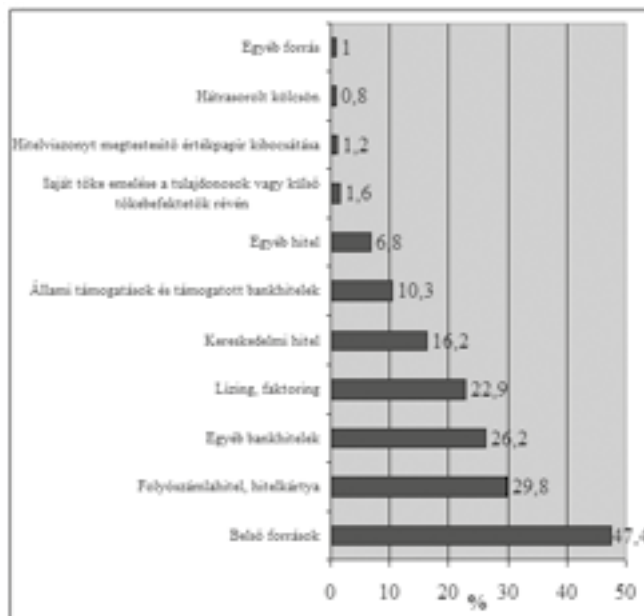
[6] Roberts, C. - Weetman, P. - Gordon, P. (2008): *International Corporate Reporting: A Comparative Approach.* Pearson Education Limited, Harlow. 23.

[7] Antal-Pomázi Krisztina (2011): *A kis- és középvállalkozások növekedését meghatározó tényezők. A különböző finanszírozási formák hatása a vállalati növekedésre.* Műhelytanulmányok - MT-DP 2011/9. Magyar Tudományos Akadémia, Közgazdaságtudományi Intézet, Budapest.; Cherian, S. (1996): *Internal Finance and Investment: Another Look.* World Bank, Washington D. C.; Csubák Tibor Krisztián (2003): *Kis- és középvállalkozások finanszírozása Magyarországon.* Doktori értekezés. Budapesti Közgazdaságtudományi és Államigazgatási Egyetem, Budapest.; Malhotra, M. - Chen, Y. - Criscuolo, A. - Fan, Q. - Hamel, I. A. - Savchenko, Y. (2007): *Expanding Access to Finance. Good Practices and Policies for Micro, Small and Medium Sized Enterprises.* World Bank, Washington D. C.; Némethné Gál Andrea (2009): *A kis- és középvállalatok versenyképessége.* Doktori értekezés. Széchenyi István Egyetem, Regionális- és Gazdaságtudományi Doktori Iskola, Győr.; Rácz András (2004): *A seed capital finanszírozás szerepe a kezdő, innovatív vállalkozások finanszírozása területén.* Doktori értekezés. Budapesti Közgazdaságtudományi és Államigazgatási Egyetem, Budapest.; Watson, J. (2010): *SME Performance. Separating Myth from Reality.* Edward Elgar Publishing, Inc., Northampton, Massachusetts.

[8] A mintavétel az EU27 tagállamaiban (8762 vállalkozás, 96,68%), valamint Horvátországban, Izlandon és Norvégiában (összesen 301 vállalkozás, 3,32%) egyszerű véletlen kiválasztás alapján történt. A minta a vállalkozások által foglalkoztatott létszám alapján reprezentatív.

[9] A mintában szereplő magyarországi kkv-k a belső forrásokat szintén az első helyre sorolták (37,9%).

1. ábra: Az EU27 kis- és középvállalkozásai által alkalmazott finanszírozási források

Forrás: EC Flash Eurobarometer (2009: 30) alapján saját szerkesztés.

A finanszírozás vonatkozásában a kutatások elsősorban a közvetlen finanszírozási eszközöket helyezik előtérbe, ezért jelen tanulmány a vállalatfinanszírozás kevésbé felderített területére, a belső finanszírozás eszköztárába tartozó titkos önfinszírozásra helyezi a hangsúlyt. A titkos önfinszírozás során a vállalkozások a számviteli törvényből adódó választási lehetőségek alkalmazásával befolyásolják a saját tőkéjük állományát, nagyságát. Katits a titkos önfinszírozás példájaként többek között az amortizáció elszámolási lehetőségeit említette, ezeken kívül azonban még számos alternatíva áll a vállalkozások rendelkezésére.^[10]

A téma aktualitását a gazdasági válság még inkább kiemeli. Udell szerint a kkv-k gazdasági és társadalmi szerepvállalása miatt a válság idején különösen nagy figyelmet kell fordítani a szektorra és a szektor vállalkozásainak finanszírozására, hozzátevé, hogy a külső finanszírozás során egyébként is gyakran akadályokba ütköznek.^[11]

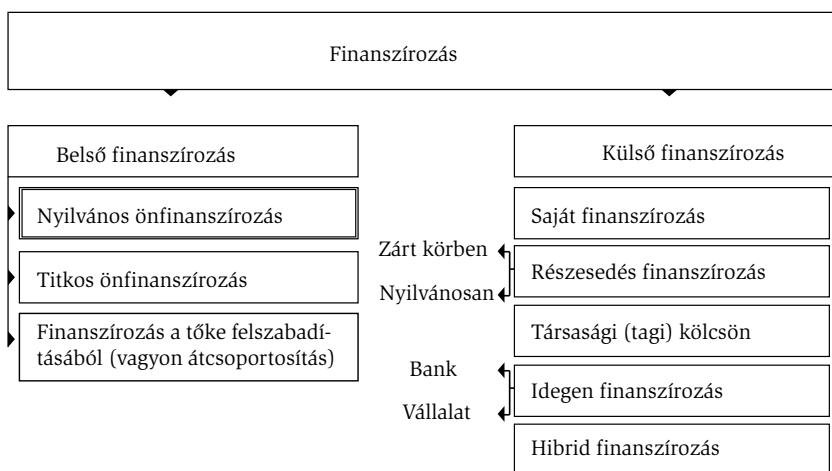
[10] Katits Etelka (2002): *Pénzügyi döntések a vállalat életciklusaiban*. KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft., Budapest. 27.

[11] Udell, G. F. (2011): SME Financing and the Financial Crisis: A Framework and Some Issues. In: Giorgio C. - Ilario, F. (eds.): *The Economics of Small Businesses*. Physica-Verlag, Berlin-Heidelberg. 103-104.

A BELSŐ FINANSZÍROZÁS ÉS A TITKOS ÖNFINANSZÍROZÁS

A vállalati finanszírozás módszereit a belső és külső finanszírozás csoportjába sorolja a szakirodalom. Belső finanszírozás esetén a vállalkozás „maga állítja elő a forrásokat”, míg külső finanszírozás esetén a finanszírozási piacok szereplői bocsátják a vállalkozás rendelkezésére azokat.^[12] A vállalati finanszírozás módszereit foglalja össze a 2. ábra:

2. ábra: A vállalati finanszírozás módjai

Forrás: Katits (2002: 22).

A belső finanszírozás lehetséges változatai az önfinszírozás és a vállalati vagyon átstrukturálása, vagyis az eszközök adásvétele. Az önfinszírozás a nyereség visszatartása, az adózott nyereség és osztalékfizetés különbségéből adódik,^[13] ami tulajdonképpen a mérleg szerinti eredmény visszaforgatása révén valósul meg.^[14] Stiefl szerint az önfinszírozásnak a gyakorlatban nagy jelentősége van, mivel a vállalkozások számára gyakran az egyetlen lehetőség a saját tőke növelésére.^[15] Nyilvános önfinszírozás esetén a periódus pozitív eredménye az eredménytartalékba kerül, a saját tőke részévé válik.^[16] Volkmann-Tokarski

[12] Watson, D. – Head, A. (2007): *Corporate Finance: Principles&Practice*. Pearson Education Limited, Harlow. 31.

[13] Katits Etelka (2002): i. m. 25.

[14] Illés B. Csaba (szerk.) (2001): *A Kft. gyakorlati kézikönyve*. Verlag-Dashöfer Szakkönyvkiadó Kft., Budapest.

[15] Stiefl, J. (2005): *Finanzmanagement*. Oldenbourg Wissenschaftsverlag GmbH, München. 67.

[16] Fazakas Gergely (2001): *Vállalati pénzügyek*. Tri-Mester Kiadó, Tatabánya.

megállapítása szerint a titkos önfinanszírozást a számviteli értékelési eljárások (tartalékképzés, vagyonértékelés stb.) teszik lehetővé, ám ezeket a módszereket a kezdő vállalkozások gyakran nem tudják megfelelően kihasználni.^[17]

A számviteli értékelési eljárások lényegét többféleképpen meg lehet közeleltetni, ezzel kapcsolatban alapos áttekintést ad Kvancz – Galó tanulmánya:^[18] Raboczi – Szűcs (1977) szerint a számviteli értékelési eljárás az aktívák és passzívák értékelési metodikája, amely a vállalati vagyon és eredmény nagysága közötti elméleti összefüggést tárja fel. Éva et al. (1996) alapján a számviteli értékelési eljárás egyrészt a mennyiségben felvett anyagi javak pénzértékre történő átszámítása, másrészt a mennyiségi felvételt nem igénylő eszközök pénzértékének helyes értékre történő korrigálása. Sztanó és Szirmai (2000) értékelési eljárás alatt a vállalkozás tulajdonát képező vagy kezelésébe adott eszközök és azok forrásértékének megjelenítését érti. Pál (2003) és Bosnyák (2003) értékelési eljárás felfogása hasonló, azaz az információt hordozó eszköz, illetve forrás-elem árának meghatározásáról van szó, vagyis, hogy a számviteli modell mely vagyoni elemet milyen arány mellett jelenítsen meg.

A közvetett finanszírozási tevékenységhez leginkább Kvancz – Galó megközeleltése illeszkedik, miszerint a számviteli értékelési eljárás a vállalkozó adottságait és a jogszabályi előírásokat figyelembe véve kialakított, rendszeresen karbantartott és következetesen alkalmazott mérlegtételek meghatározása, melynek eredményeként az adott eszköz, illetve forrás „ára” rögzítésre kerül a nyilvántartásokban.^[19]

1. táblázat: A titkos önfinanszírozásba bevonható számviteli értékelési eljárások hatása a mérlegfőösszegre, saját tőkére és az adózás előtti eredményre

A számviteli értékelési eljárás megnevezése	A választási lehetőség hatása		
	A mérlegfőösszegre	A saját tőkére	Az adózás előtti eredményre
Alapítás-átszervezés költségeinek aktiválása	Van	Van	Van
Alapítás-átszervezés terv szerinti értékcsökkenése	Van	Van	Van
K+F aktiválása, terv szerinti értékcsökkenése, terven felüli értékcsökkenés és visszairás	Van	Van	Van
Pozitív üzleti vagy cégérték terv szerinti értékcsökkenése	Van	Van	Van
További immateriális javak terv szerinti és terven felüli értékcsökkenése és visszairása	Van	Van	Van
100.000 Ft alatti vagyoni értékű jog és szellemi termék és tárgyi eszköz egyösszegű leírása	Van	Van	Van

[17] Volkmann, C. K. – Tokarski, K. O. (2006): *Entrepreneurship. Gründung und Wachstum von jungen Unternehmen*. Lucius & Lucius Verlagsgesellschaft GmbH, Stuttgart. 317.

[18] Kvancz József – Galó Miklós (2007): *Értékelési eljárások érvényesülése a beszámolóban*. Elérhető: <http://www.avacongress.net/ava2007/presentations/szps2/1.pdf>. (Letöltve: 2010. június 5.)

[19] Kvancz József – Galó Miklós (2007): i. m. 4.

A TITKOS ÖNFINANSZÍROZÁS...

Immateriális javak, tárgyi eszközök, befektetett pénzügyi eszközök értékhelyesbítése	Van	Van	Nincs
Tárgyi eszközök terv szerinti értékcsökkenése, terven felüli értékcsökkenése és visszairása	Van	Van	Van
Befektetett pénzügyi eszközök értékvesztése és visszairása	Van	Van	Van
Készletek értékvesztése és visszairása	Van	Van	Van
Vásárolt készletek bekerülési értéke	Van	Van	Van
Saját termelésű készletek előállítási költsége	Van	Van	Van
Követelések értékvesztése	Van	Van	Van
Forgatási célú értékpapírhoz kapcsolódó bizományi és opciós díj elszámolása	Van	Van	Van
Forgatási célú értékpapírok értékvesztése és visszairása és csoportos értékelése	Van	Van	Van
Deviza/valuta választott árfolyama	Van	Van	Van
Összevont átértékelési különbözet jelentős mértéke	Van	Van	Van
Névérték alatt beszerzett, befektetett kamatozó értékpapír nyereségjellegű különbözetének elhatárolása	Van	Van	Van
Nem realizált árfolyamvesztés elhatárolása	Van	Van	Van
Térítés nélkül átadott eszköz halasztott ráfordításként történő elszámolása	Van	Van	Van
Céltartalék a jövőben várható jelentős költségekre	Van	Van	Van
Névérték felett beszerzett, befektetett kamatozó értékpapír veszteségjellegű különbözetének elhatárolása	Van	Van	Van
Negatív üzleti vagy cégérték leírás idejének megválasztása	Van	Van	Van

Forrás: 2000. évi C. törvény a számvitelről és Bosnyák (2003): i. m. 54-55. alapján saját szerkesztés.

Az indirekt finanszírozás tehát a számviteli törvény hatálya alá tartozó, kettős könyvvitelt vezető vállalkozások eredményminimalizálási vagy másképpen, az adózás előtti eredményt, ezáltal a saját tőkét is befolyásoló tevékenysége, amely a számviteli törvényben megengedett értékelési eljárások, választási lehetőségek alkalmazásán keresztül alakítja a saját vagyont, a saját tőke szerkezetét, ezáltal a forrás- vagy finanszírozási struktúrát.

A TITKOS ÖNFINANSZÍROZÁS EMPIRIKUS VIZSGÁLATA ÉS EREDMÉNYEI

Az empirikus vizsgálat 145 db Győr-Moson-Sopron megyei kis- és középvállalkozás kérdőíves^[20] megkérdezésével zajlott, az alábbi – titkos önfinanszírozással kapcsolatos – kérdések megválaszolása érdekében:

[20] A vizsgálati populáció a Győr-Moson-Sopron megyében működő társas, kettős könyvvitelt vezető kis- és középvállalkozások voltak. A mintavétel a létszám-kategória, mint rétegzépző ismérv birtokában egyszerű véletlen kiválasztással történt.

- Mely számviteli értékelési eljárásokat és milyen arányban vonják be a kkv-k a titkos önfinanszírozásba?
- Van-e összefüggés a titkos önfinanszírozás (eszközeinek) alkalmazása, elterjedtsége és a vállalkozások tevékenységi köre között?
- A vállalkozások homogén csoportokba (klaszterekbe) sorolhatóak-e aszerint, hogy milyen közvetett finanszírozási eszközöket vesznek igénybe?

A számviteli értékelési eljárások alkalmazására 28 db^[21] kérdés vonatkozott. Első lépésként az elemzésbe bevonható kérdések kiválasztása történt meg, vagyis kikerültek azok a változók, amelyek esetén az adott eljárás nem befolyásolta szignifikánsan a titkos önfinanszírozást vagy az adatok sokfélesége ellehetetlenítette volna a következtetések levonását.^[22]

A megmaradt kérdések csoportosításra kerültek aszerint, hogy tartalmaznak-e azonos eljárásokat, módszereket vagy hasonló módon fejtik ki hatásukat, így összesen hét darab homogén változócsoporthoz alakult ki, amelyeket a 2. számú táblázat szemléltet:

2. táblázat: A titkos önfinanszírozásban résztvevő számviteli értékelési eljárások csoportjai

Változó-csoport	I. csoport	II. csoport	III. csoport	IV. csoport	V. csoport	VI. csoport	VII. csoport
Kérdés sorszáma	1, 2, 4, 8	5, 9	7, 11, 17	12, 13, 18, 19, 22, 24	28	14, 15	27

Forrás: Saját szerkesztés.

[21] 1., 2. - Alapítás-át szervezés költségeinek és K+F költségeinek aktiválása/nem aktiválása, aktiválás esetén az értékcsökkenési leírás ideje. 3. - A negatív üzleti vagy cégérték terv szerinti értékcsökkenési leírás ideje. 4., 8. - A 100.000 Ft alatti immateriális javak és tárgyi eszközök egyösszegű leírásának alkalmazása/nem alkalmazása. 5., 9. - Az immateriális javak és tárgyi eszközök amortizációs módszerei. 6., 10. - Az immateriális javak és tárgyi eszközök terven felüli értékcsökkenésénél és annak visszairásánál alkalmazott tartós és jelentős mérték (hónap, év, %). 7., 11., 17. - Az immateriális javak, tárgyi eszközök és befektetett pénzügyi eszközök piaci értéken történő értékelésének alkalmazása/nem alkalmazása. 12., 13. - A részesedések és a hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok közvetlen beszerzési áron/átlagáron/FIFO szerinti értékelése. 14. - Az értékpapírok beszerzéséhez kapcsolódó árfolyam-különbözet időbeli elhatárolása/nem elhatárolása. 15. - A nem realizált árfolyamvesztés időbeli elhatárolása/nem elhatárolása. 16. - A befektetett pénzügyi eszközök értékvesztésénél és annak visszairásánál alkalmazott tartós és jelentős mérték. 18. - A saját termelésű készletek közvetlen önköltségen/súlyozott önköltségen/FIFO szerinti értékelése. 19. - A vásárolt készletek közvetlen beszerzési ár/csúsztatott átlagár/éves átlagár/FIFO szerinti értékelése. 20., 21. - A készletek és a követelések értékvesztésénél és visszairásánál alkalmazott tartós és jelentős mérték (hónap, év, %). 22. - A forgóeszközök között nyilvántartott értékpapírok közvetlen beszerzési ár/átlagár/FIFO szerinti értékelése. 23. - A forgó értékpapírok értékvesztésénél és visszairásánál alkalmazott tartós és jelentős mérték (hónap, év, %). 24. - A valuta- és devizakészleteknél alkalmazott értékelési eljárás. 25. - A külföldi pénznemben fennálló tételek értékelése. 26. - A külföldi pénzürtékre szóló eszközök és kötelezettségek összevont fordulónapi átvértékelési különbözetének jelentős határa (%). 27. - A várható jövőbeni költségekre célraltalék képzése/nem képzése. 28. - A valós értéken történő értékelés alkalmazása/nem alkalmazása.

[22] Emiatt kerültek ki például a tartós és jelentős értékhatárra vonatkozó kérdések.

Az első csoportot röviden az „Aktiválás” csoportjának lehetne nevezni, mivel ide kerültek az immateriális javak közül az alapítás, átszervezés aktivált értékével és a kísérleti fejlesztés aktivált értékével kapcsolatos, valamint ezeken kívül a 100.000 Ft alatti immateriális javak és tárgyi eszközök egyösszegű értékcsökkenésének elszámolásáról szóló döntések. Az alapítás, átszervezés és a K+F kapcsán a kérdőívben az „Aktiválja” válasz utalt az indirekt finanszírozás lehetőségére, míg a kis összegű eszközök esetén a „Nem alkalmazták”, ami azt jelenti, hogy ezeket az eszközöket is felveszik a mérlegbe. Az aktiválás melletti döntés ugyanis bővíti a vállalati vagyont és az értékcsökkenési leíráson keresztül további lehetőségeket biztosít a titkos önfinanszírozásra.

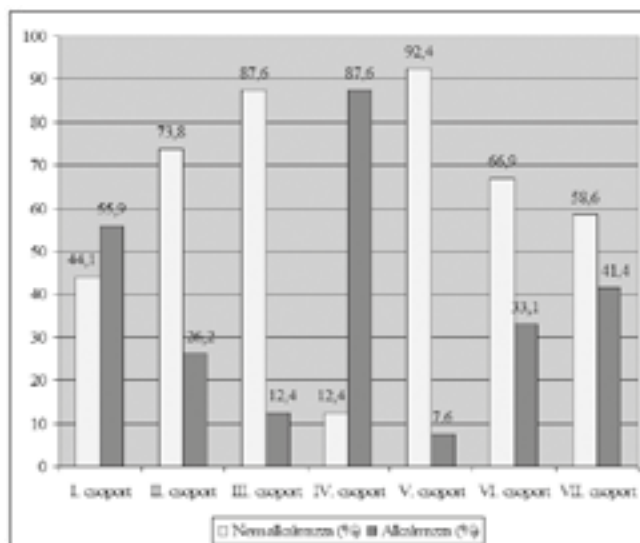
A második változócsoporthoz az „Amortizációs módszerek” csoportja, amely változóknál a kérdések több válaszlehetőséget tartalmaztak. Az indirekt finanszírozás abban az esetben nyilvánult meg, amennyiben a kv-k nem a lineáris leírást választották, hanem attól eltértek, degresszív, progresszív vagy egyéb értékcsökkentési módszert alkalmaztak.

A harmadik csoport a „Piaci értékelés” csoportja, ide kerültek az immateriális javak, tárgyi eszközök és befektetett pénzügyi eszközök piaci értéken történő értékelésére vonatkozó kérdések; az indirekt finanszírozásra pedig az „Alkalmazták” válasz utalt. A saját tőkén belül elhelyezkedő értékelési tartalék mérlegcsoport a piaci értékelés értékelési tartalékán kívül a valós értékelés értékelési tartalékát is tartalmazza, az erre vonatkozó kérdés az ötödik „Valós értékelés” változócsoporthoz kapott helyet.

A negyedik csoport az „Átlagár és FIFO”, ez foglalja magában a legtöbb változót. Azok a kérdések szerepeltek itt, ahol a vállalkozásoknak arról kellett dönteniük, hogy az adott eszközt közvetlen beszerzési áron, átlagáron vagy FIFO módszer szerint értékelik. Az indirekt finanszírozás a közvetlen beszerzési ártól való eltérés esetén, vagyis az átlagár és FIFO módszerek választása során nyilvánult meg.

A hatodik változócsoporthoz az „Időbeli elhatárolás” csoportja, az ide tartozó két kérdésnél az „Időben elhatárolják” lehetőség utalt a közvetett finanszírozásra. A hetedik „Céltartalék” csoportban a „Képeznek” válasz mutatta a közvetett finanszírozási módszert.

3. ábra: A változócsoportok alkalmazásának arányai

Forrás: Saját szerkesztés.

A számviteli értékelési eljárások alkalmazására adott válaszok összesítése alapján úgy tűnik, hogy a Győr-Moson-Sopron megyei kis- és középvállalkozások leginkább a készletértékelési eljárásokat vonják be a közvetett finanszírozásba, míg a legkisebb arányban a valós értéken történő értékelést alkalmazták, a megkérdezettek mindössze 7,6%-a élt ezzel a lehetőséggel. Az I. és a VII. csoport megoszlásai – „fordított arányban” - meglehetősen közel állnak egymáshoz, az „Aktiválás” csoportjának eljárásait 44,1% nem alkalmazza és 55,9% igen, míg a céltartalék képzést 41,4% alkalmazza és 58,6% nem. A piaci értéken történő értékelést 87,6% nem alkalmazza és ugyanennyi a FIFO és átlagár csoport alkalmazásának aránya, míg az utóbbi csoportot 12,4% nem alkalmazza és ugyanennyi a piaci értékelés használatának aránya. Az amortizációs módszereknél a többség az egyszerűbb, lineáris leírást használja (73,8%) és mindössze a vállalkozások kb. negyede (26,2%) próbálkozik bonyolultabb módszerekkel. A kkv-k kb. kétharmada (66,9%) a választható „időbeli elhatárolások” lehetőségével nem élt. A változócsoportokban található értékelési eljárások eltérő mennyiségű és nehézségű tényleges számviteli munkát jelentenek, ami az egyes csoportokhoz szubjektív megítélés alapján, szorzószámok, súlyok hozzárendelésével került kifejezésre.

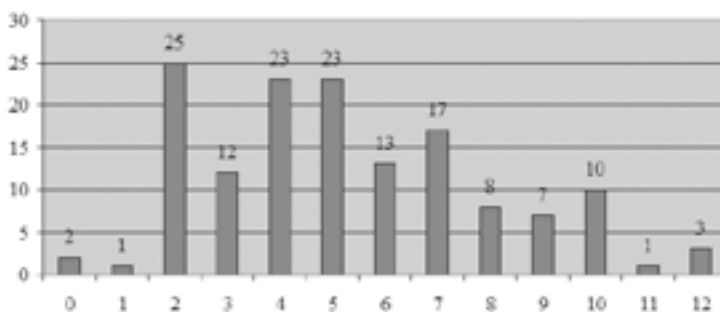
3. táblázat: A változócsoportokhoz rendelt súlyok

Súlyok		
1	2	3
VII. csoport	I.- II.- III.- IV. csoport	V.- VI. csoport

Forrás: Saját szerkesztés.

A változócsoportok súlyozásának eredményeként létrejött egy új, arányskálán mérhető mennyiségi változó, a „Súlyozott változócsoportok”. Az új változó minden megkérdezett esetén 0 és 15 közötti értékeket vehetett fel. A pontszám úgy adódott, hogy amennyiben az adott értékelési technikát alkalmazták, akkor erre 1, 2 vagy 3 pontot lehetett kapni, annak megfelelően, hogy a 3. táblázat mely csoportjába tartozott az értékelési eljárás.

4. ábra: A „Súlyozott változócsoportok” c. változó megoszlása és egyéb leíró statisztikai jellemzői

Forrás: Saját szerkesztés; N=145, átlag=5,28; szórás=2,699; V=51,12%; medián=5; módusz=2; ferdeség=0,476; a ferdeség standard hibája=0,201; csúcsosság=-0,434; a csúcsosság standard hibája=0,400.

Annak ellenére, hogy maximum 15 pontot lehetett elérni, ezt egyik vállalkozás sem teljesítette, vagyis nem volt olyan kvv, amelyik az összes eljárást alkalmazta volna. A legnagyobb értéket a megkérdezettek 2,1%-a érte el, míg a minimumot 1,4%, vagyis két vállalkozás tartotta magát minden esetben a legegyszerűbb eljárásokhoz. Az átlagos pontszám 5,28 volt, viszont jelentős (2,699) szórás tapasztalható, azaz az egyes pontszámok az átlagtól átlagosan közel 50%-kal tértek el. A megkérdezettek fele kisebb, másik fele pedig 5-nél nagyobb pontszámot ért el. A legtöbb vállalkozás (17,2%) két pontot ért el a súlyozott értékek alapján. A pozitív ferdeségi érték (0,476) alapján a „Súlyozott változócsoportok” eloszlására a bal oldali aszimmetria, jobbra nyúló eloszlás volt a jellemző, azaz a vállalkozásoknak nagyobb része ért el az átlagnál alacsonyabb pontszámokat, mint magasabbat.

A titkos önfinanszírozás (eszközeinek) alkalmazása, elterjedtsége és a vállalkozások tevékenységi köre közötti összefüggés tesztelésére a variancia-analízis (One-Way ANOVA) jelentett megoldást, az eljárásba bevont változók a „Gazdasági ágazatok” és a „Súlyozott változócsoportok” voltak. A variancia-analízis előtt vizsgálat alá került az egyes gazdasági ágazatok és a közvetett finanszírozás egymáshoz való viszonya, az indirekt finanszírozásra vonatkozó átlagos pontszámok, szórás, relatív szórás, standard hiba és az intervallumbecslés alapján.

4. táblázat: A közvetett finanszírozás pontszámainak ágazatok szerinti elemzése

Gazdasági ágazat	N	Átlag	Szórás	Standard hiba	95% Konfidencia-intervallum		Minimum	Maximum
					Alsó határ	Felső határ		
Mezőgazdaság, vad- és erdőgazdálkodás, halászat	8	3,88	1,885	,666	2,30	5,45	2	7
Ipar	20	3,95	2,350	,526	2,85	5,05	0	9
Szálláshely szolgáltatás, vendéglátás	5	6,60	2,881	1,288	3,02	10,18	2	10
Szállítás, raktározás, posta és távközlés	11	4,82	2,136	,644	3,38	6,25	2	8
Ingtatlanügyek, gazdasági szolgáltatás	19	4,05	2,718	,623	2,74	5,36	2	12
Oktatás	7	4,00	1,000	,378	3,08	4,92	3	6
Építőipar	25	4,32	2,376	,475	3,34	5,30	0	12
Kereskedelem, javítás	50	7,12	2,353	,333	6,45	7,79	2	12
Összesen	145	5,28	2,699	,224	4,83	5,72	0	12

Forrás: Saját szerkesztés.

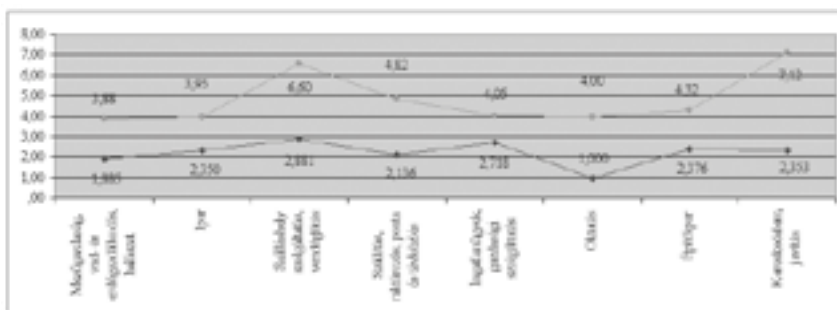
A „Kereskedelem, javítás”, valamint a „Szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás” ágazatok kivételével az átlagos pontszám minden esetben alacsonyabb volt, mint a „Súlyozott változócsoportok” esetén kapott átlag (5,28). A legkisebb átlagok a „Mezőgazdaság, vad- és erdőgazdálkodás, halászat” (3,88) kvv-i esetén

fordultak elő, míg a legmagasabb átlagot (7,12) a „Kereskedelem, javítás” ágazat kkv-i produkálták. Az átlaghoz viszonylag közel helyezkedik el a „Szállítás, raktározás, posta és távközlés” (4,82), míg a mintában szereplő további három ágazat nagyjából egyformán teljesített, a közvetett finanszírozási lehetőségek nagyjából negyedét (4,00-4,32) használták ki.

A szórás minden ágazat esetén viszonylag nagy volt, a legnagyobb eltérés (2,881) a „Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás”^[23] és az „Ingatlanügylek, gazdasági szolgáltatás” (2,718) esetén, míg a legkisebb (1,000) az „Oktatásnál” jelentkezett. A „Kereskedelem, javítás” (2,353) és az „Ipar” (2,350) vonatkozásában az átlagos abszolút eltérés csaknem ugyanakkora volt és ezekhez az értékekhez közelített az „Építőipar” szórása is (2,376). A „Szállítás, raktározás, posta és távközlés” (2,136), valamint a mezőgazdasági tevékenységnél (1,885) kisebb, de ettől függetlenül is jelentős mértékű szórás volt tapasztalható.

A variációs együttható alapján valószínűsíthető volt, hogy az egyes ágazatok kkv-inak közvetett finanszírozása között jelentős eltérések lehetnek, a relatív szórás ugyanis nyolc ágazat közül öt esetén 40% fölött volt, sőt az „Ingatlanügylek, gazdasági szolgáltatás” esetén a 67,1%-ot is elérte.^[24]

5. ábra: Az egyes ágazatokhoz tartozó mintabeli átlagok és szórások

Forrás: Saját szerkesztés; a felső vonaldiagram mutatja az átlagok, az alsó pedig a szórások értékeit.

[23] A mintabeli eredmények sokaságra történő kivetítése nem feltétlenül ad valós képet a „Szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás” ágazat vállalkozásainak közvetett finanszírozásával kapcsolatban, mivel a becslések standard hibája (1,29) és a konfidencia intervallum (3,02-10,18) itt a legnagyobb. A feltűnően „kimagasló” értékek feltehetően úgy keletkeztek, hogy olyan vállalkozások is a mintába kerültek, amelyek az átlagtól több értékelési eljárást alkalmaztak. Ezek a vállalkozások valószínűleg elsősorban a vendéglátás területén tevékenykednek. Összességében azonban a „Szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás” esetén kapott eredmények nem befolyásolják a közvetett finanszírozásra általában érvényes konzekvenciák levonását, mivel a mintában ezen ágazat aránya a legkisebb, mindössze 3,4%.

[24] A relatív szórás (V) értékei a 4. számú táblázat szerinti ágazati sorrendben: 48,6%; 59,5%; 43,7%; 44,3%; 67,1%; 25%; 55%; 33%.

A variancia-analízis a Levene-teszt (0,936; $p=0,481$) alapján futtatható volt, hiszen a variancia-homogenitás teljesült. A variancia-analízis nullhipotézise, vagyis, hogy az átlagok egy populáció várható értékének becslései, az F-statisztika ($F=7,644$; $p=0,000$) alapján elvetésre került, azaz megállapítható, hogy a valóságban szignifikáns különbség van az egyes gazdasági ágazatokban alkalmazott közvetett finanszírozási eszközök között, kijelenthető tehát, hogy legalább egy ágazat pontszáma szignifikánsan eltér a többiétől.

Hunyadi-Vita alapján két változó közötti esetleges vegyes kapcsolat erősségének méréséhez a variancia-analízis során kapott belső és külső szórásnégyzet, valamint a szórásnégyzetek alapján számított szórásnégyzet-hányados (H^2) mutató használható.^[25]

$$H^2 = \frac{294,637}{1048,966} = 0,28$$

A H^2 alapján kijelenthető, hogy az átlagos pontszámok varianciájának csupán 28%-át képes az ágazat szerinti hovatartozás megmagyarázni. A két változó közötti kapcsolat erőssége a H-mutató ($H=0,529$) alapján ítéltető meg, eszerint a közvetett finanszírozás alkalmazása és a tevékenységi kör között közepes erősségű kapcsolat valószínűsíthető. A lineáris kapcsolat szorosságára utaló Pearson-féle korrelációs együttható ($r=0,367$) értékéből a tevékenységi kör és a közvetett finanszírozás közötti közepes erősségű kapcsolatra lehetett következtetni. A rangkorrelációs együtthatók, vagyis a Kendall-féle tau ($\tau=0,338$) és a Spearman-féle rangkorrelációs együttható ($r_s=0,434$) is a lineáris korrelációs együttható alapján kapott eredményt támasztották alá.^[26]

A közvetett finanszírozás alkalmazásának ágazatok szerinti elemzése során fontos volt vizsgálni azt is, hogy mely ágazatok pontszámai között azonosíthatók szignifikáns különbségek. Erre a célra alkalmazhatók a variancia-analízist követően az ún. post-hoc eljárások.^[27] Az SPSS program által kínált többféle „többszörös összehasonlítási eljárás” eredményei közül a Tukey HSD teszt értékei kerültek elemzésre, ennek az eljárásnak az alkalmazása során kapott eredmények voltak ugyanis a gyakorlat szempontjából a leginkább interpretálhatóak és koherensek.

[25] Hunyadi László - Vita László (1995): *Statisztika I.* Aula Kiadó, Budapest. 145.

[26] A p - érték 0,000 volt mindhárom esetben.

[27] Huzsvai László (2011): *Biometriai módszerek az SPSS-ben. SPSS alkalmazások.* Debreceni Egyetem, Debrecen.

5. táblázat: A többszörös összehasonlítási eljárás eredményei

Tukey HSD		Átlagos eltérés	Standard hiba	p-érték	90% Konfidencia-intervallum	
					Alsó határ	Felső határ
Gazdasági ágazat						
Kereskedelem, javítás	Mezőgazdaság, vad- és erdőgazdálkodás, halászat	3,245*	0,894	0,009	0,49	6
	Ipar	3,170*	0,621	0	1,26	5,08
	Szálláshely szolgáltatás, vendéglátás	0,52	1,101	1	-2,87	3,91
	Szállítás, raktározás, posta és távközlés	2,302	0,781	0,072	-0,1	4,71
	Ingtatlanügyek, gazdasági szolgáltatás	3,067*	0,632	0	1,12	5,01
	Oktatás	3,120*	0,947	0,027	0,2	6,04
	Építőipar	2,800*	0,575	0	1,03	4,57

Forrás: Saját szerkesztés.

10%-os szignifikancia szintet használva a „Kereskedelem, javítás” ágazat az összes többi ágazatnál magasabb pontszámot mutatott. Kizárólag a „Szálláshelyszolgáltatás, vendéglátás” ágazathoz képest volt alacsonyabb a pontszáma, bár ez az eltérés nem volt szignifikáns. A titkos önfinanszírozás eszközeit tehát leginkább a „Kereskedelem, javítás” ágazatban tevékenykedő vállalkozások használják ki, a választható számviteli eljárások közül a legnépszerűbbek a „FIFO és az átlagár”, az „Aktiválás”, a „Céltartalék” és az „Amortizációs módszerek” voltak.

A harmadik kutatási kérdés, azaz, hogy a vállalkozások homogén csoportokba sorolhatóak-e a közvetett finanszírozási eszközök alkalmazása alapján, megválaszolására a klaszteranalízis kínálkozott. A közvetett finanszírozás mérése a hét változócsoporthól képzett, nem súlyozott aggregált változó alapján történt, mivel ebben az esetben az az információ volt lényeges, hogy a vállalkozás az adott közvetett finanszírozási technikát igénybe vette-e, vagy sem. A „Változócsoporthok” minőségi változók voltak, amelyek mindössze kétféle értéket vehettek fel: „0 - Nem alkalmazza” és „1 - Alkalmazza”. A hét változócsoporthoz alapján a lehetséges viselkedésminták vagy klaszterek száma maximum 128 db lehetett. A klaszteranalízis lefuttatása után az SPSS 39 db viselkedéstípust azonosított, a klaszterek többségébe azonban a minta nagyságához képest meglehetősen kevés vállalkozás került.

6. táblázat: Az egyes klaszterek elemszáma

Klaszter	Elemszám	Klaszter	Elemszám
1	16,000	21	3,000
2	17,000	22	1,000
3	3,000	23	6,000
4	21,000	24	1,000
5	1,000	25	5,000
6	1,000	26	3,000

7	7,000	27	1,000
8	1,000	28	1,000
9	1,000	29	9,000
10	3,000	30	1,000
11	3,000	31	1,000
12	4,000	32	1,000
13	1,000	33	1,000
14	3,000	34	1,000
15	5,000	35	1,000
16	8,000	36	1,000
17	1,000	37	1,000
18	3,000	38	1,000
19	2,000	39	1,000
20	4,000		

Forrás: Saját szerkesztés; érvényes=145, hiányzó érték=0,000.

A klaszterek több mint felébe (51,28%) mindössze egy vállalkozás került, a két vállalkozást tömörítő aránya (2,56%), a három vállalkozást tartalmazóké (17,95%), míg a négy és öt kkv-t számláló klasztereké egyaránt 5,13%. Az 5 és 9 közötti elemszámú klaszterekből már csak egy-egy fordult elő. A 6. számú táblázat alapján megállapítható, hogy három klaszter tekinthető dominánsnak, ezek közül a legkisebb 1-es klaszter 16 db, a középső 2-es klaszter 17 db, míg a legnagyobb 4-es klaszter 21 db kkv-t foglal magába. Ez a három csoport a teljes minta 37,24%-át fedi le.

A klaszteranalízis részeként az SPSS meghatározta a „klaszter-középpontokat”, ebben az esetben azokat a változócsoportokat, amelyeket az adott klaszterbe tartozó vállalkozások egyaránt alkalmaznak.

7. táblázat: Végső klaszterközéppontok

változócsoportok	Végső klaszterközéppontok		
	1	2	4
ELSŐ_CSOP	1	1	0
MÁSODIK_CSOP	0	0	0
HARMADIK_CSOP	0	0	0
NEGYEDIK_CSOP	1	1	1
ÖTÖDIK_CSOP	0	0	0
HATODIK_CSOP	0	0	0
HETEDIK_CSOP	1	0	0

Forrás: Saját szerkesztés.

A „Végső klaszterközéppontok” segítségével tehát megállapítható, hogy a kkv-k milyen közvetett finanszírozási eszköz-kombinációkat preferálnak. A három domináns klaszter vállalkozásai az „Aktiválás”, az „Átlagár és FIFO” valamint a „Céltartalék” változócsoportokat alkalmazták. Az „Átlagár és FIFO” módszer volt a legnépszerűbb, ez az eljárás mindhárom klaszter esetén megfi-

gyelhető, majd sorrendben az „Aktiválás”, amely két csoport esetén volt jelen, végül pedig a „Céltartalék”, amelyet az első csoport kkv-i alkalmaztak. A klaszteranalízis eredményei és az első két kutatási kérdés „Kereskedelem és javítás” ágazat vállalkozásaira kapott eredményei meglehetősen nagy hasonlóságot mutatnak, azaz a klaszterek elsősorban az ezen tevékenységet végző vállalkozásokat tömörítik, amit az is alátámaszt, hogy a mintában ezen vállalkozások részaránya volt a legnagyobb.

ÖSSZEGZÉS

A kis- és középvállalkozások finanszírozási lehetőségeinek elemzését élénk tudományos érdeklődés kíséri, ezt bizonyítja az is, hogy ebben a témakörben mind nemzetközi, mind pedig hazai szinten nagy mennyiségű és széles spektrumú szakirodalom áll rendelkezésre. Megállapítható, hogy a kkv-k számára rendkívül fontosak a belső források, az önfinanszírozás, ami történhet nyilvánosan és titkosan is. Miután a kutatások elsősorban a közvetlen finanszírozási eszközökre irányulnak, ezért ennek a tanulmánynak a célja a titkos önfinanszírozás lehetőségeinek és gyakorlati megvalósulásának vizsgálata volt.

A titkos önfinanszírozás tulajdonképpen a számviteli törvény hatálya alá tartozó, kettős könyvvitelt vezető vállalkozások eredményminimalizálási vagy másképpen, az adózás előtti eredményt, ezáltal a saját tőkét is befolyásoló tevékenysége, amely a számviteli törvényben megengedett értékelési eljárások, választási lehetőségek alkalmazásán keresztül alakítja a saját vagyont, a saját tőke szerkezetét, ezáltal a forrás- vagy finanszírozási struktúrát. Fontos megemlíteni azt, hogy közvetett finanszírozás nem tartozik a hagyományos vállalatfinanszírozási módszerek közé, ezért elemzése, értékelése eltérő a klasszikus finanszírozási forrásokhoz képest, valamint a modellezhetőség érdekében a társasági adótörvény vonatkozásait figyelmen kívül hagytuk.

A közvetett finanszírozás gyakorlata Győr-Moson-Sopron megyei kkv-k mintáján került tesztelésre. A kérdőíves felmérés eredményei alapján megállapításra került, hogy a kkv-k mely számviteli értékelési eljárásokat preferálják („FIFO és átlagár”), azaz melyek azok az eljárások, amelyeket a titkos önfinanszírozásban leggyakrabban alkalmaznak.

A következő kutatási kérdés az volt, hogy az egyes nemzetgazdasági ágazatokban működő kis- és középvállalkozások milyen mértékben vonják be a közvetett finanszírozási eszközöket, azaz a tevékenységi kör befolyásolja-e a titkos önfinanszírozást. A gazdasági ágazatok leíró statisztikai vizsgálata mellett többek között variancia-analízis és többszörös összehasonlító eljárás is futtatásra került. A vizsgálatba bevont két változó közötti kapcsolat mérésére szolgáló H-mutató közepes erősségű kapcsolatot jelzett, azaz a titkos önfinanszírozás (eszközeinek) alkalmazása, elterjedtsége és a vállalkozások tevékenységi köre között szignifikáns összefüggés állapítható meg. Az ágazatok közül a „Keres-

kedelem, javítás” ágazatban tevékenykedő vállalkozások éltek leggyakrabban a közvetett finanszírozás eszközeivel. A tevékenységi kör tehát befolyásolja a közvetett finanszírozás eszközeinek elterjedtségét, ugyanakkor önmagában nem tekinthető elégséges és kizárólagos magyarázó változónak.

Az utolsó vizsgálandó terület a kis- és középvállalkozások olyan csoportjainak meghatározása volt, amelyek egyforma értékelési eljárásokat alkalmaznak. A vizsgálat módszerét a nem-hierarchikus klaszteranalízis jelentette, melynek során a statisztikai programcsomag 39 klasztert azonosított, amelyek közül három nagyobb elemszámú csoport emelkedett ki. A három kiemelt klaszterre vonatkozóan a klaszterközéppontok megmutatták azokat az értékelési eljárás csoportokat, amelyeket a csoportokba tartozó kkv-k alkalmaztak. A kis- és középvállalkozások körében tehát tipikus viselkedésminták figyelhetők meg aszerint, hogy milyen közvetett finanszírozási eszközöket vesznek igénybe. Bár az indirekt finanszírozási eszközök alkalmazásának számos kombinációja fellelhető, kijelenthető, hogy csupán három domináns viselkedésminta azonosítható. A kialakult három klaszter vállalkozásaira egyaránt jellemző volt, hogy viszonylag kevés közvetett finanszírozási módot vesznek igénybe, illetve hogy mindannyian alkalmazzák az „Átlagár és FIFO” módszereket és az így elérhető közvetett finanszírozási lehetőségek nyújtotta előnyöket.

IRODALOM

- Antal-Pomázi Krisztina (2011): *A kis- és középvállalkozások növekedését meghatározó tényezők. A különböző finanszírozási formák hatása a vállalati növekedésre*. Műhelytanulmányok – MT-DP 2011/9. Magyar Tudományos Akadémia, Közgazdaságtudományi Intézet, Budapest.
- Apatini Kornélné (1999): *Kis- és középvállalkozások finanszírozása*. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest.
- *A kis- és középvállalkozások helyzete – Éves jelentések (2008)*. Elérhető: http://www.ngm.gov.hu/feladataink/kkv/vallpol/elemzesek/eves_jelent.html. (Letöltve: 2013. január 20.)
- Bosnyák János (2003): *Számviteli értékelési eljárások hatása a vállalkozások vagyoni, pénzügyi és jövedelmi helyzetére*. Doktori értekezés. Budapesti Közgazdaságtudományi és Államigazgatási Egyetem, Budapest.
- Cherian, S. (1996): *Internal Finance and Investment: Another Look*. World Bank, Washington D. C.
- Csubák Tibor Krisztián (2003): *Kis- és középvállalkozások finanszírozása Magyarországon*. Doktori értekezés. Budapesti Közgazdaságtudományi és Államigazgatási Egyetem, Budapest.
- European Commission Flash Eurobarometer (2009): *Access to Finance. Analytical Report*. Annex. Elérhető: http://ec.europa.eu/enterprise/policies/finance/data/index_en.htm. (Letöltve: 2013. január 20.)
- *EU SMEs in 2012: at the crossroads. Annual report on small and medium-sized enterprises in the EU, 2011/12*. Elérhető: <http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/>

facts-figures-analysis/performance-review/files/supporting-documents/2012/annual-report_en.pdf. (Letöltve: 2013. január 20.)

- Fazakas Gergely (2001): *Vállalati pénzügyek*. Tri-Mester Kiadó, Tatabánya.
- Hunyadi László – Vita László (1995): *Statisztika I*. Aula Kiadó, Budapest.
- Huzsvai László (2011): *Biometriai módszerek az SPSS-ben. SPSS alkalmazások*. Debreceni Egyetem, Debrecen.
- Illés B. Csaba (szerk.) (2001): *A Kft. gyakorlati kézikönyve*. Verlag-Dashöfer Szakkönyvtár Kft., Budapest.
- Katits Etelka (2002): *Pénzügyi döntések a vállalat életciklusában*. KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft., Budapest.
- Kvancz József – Galó Miklós (2007): *Értékelési eljárások érvényesülése a beszámolóban*. Elérhető: <http://www.avacongress.net/ava2007/presentations/szps2/1.pdf>. (Letöltve: 2010. június 5.)
- Malhotra, M. – Chen, Y. – Criscuolo, A. – Fan, Q. – Hamel, I. A. – Savchenko, Y. (2007): *Expanding Access to Finance. Good Practices and Policies for Micro, Small and Medium Sized Enterprises*. World Bank, Washington D. C.
- Némethné Gál Andrea (2009): *A kis- és középvállalatok versenyképessége*. Doktori értekezés. Széchenyi István Egyetem, Regionális- és Gazdaságtudományi Doktori Iskola, Győr.
- Rácz András (2004): *A seed capital finanszírozás szerepe a kezdő, innovatív vállalkozások finanszírozása területén*. Doktori értekezés. Budapesti Közgazdaságtudományi és Államigazgatási Egyetem, Budapest.
- Roberts, C. – Weetman, P. – Gordon, P. (2008): *International Corporate Reporting: A Comparative Approach*. Pearson Education Limited, Harlow.
- Stiefl, J. (2005): *Finanzmanagement*. Oldenbourg Wissenschaftsverlag GmbH, München.
- Udell, G. F. (2011): SME Financing and the Financial Crisis: A Framework and Some Issues. In: Giorgio C. – Ilario, F. (eds.): *The Economics of Small Businesses*. Physica-Verlag, Berlin-Heidelberg.
- Volkmann, C. K. – Tokarski, K. O. (2006): *Entrepreneurship. Gründung und Wachstum von jungen Unternehmen*. Lucius & Lucius Verlagsgesellschaft GmbH, Stuttgart.
- Watson, J. (2010): *SME Performance. Separating Myth from Reality*. Edward Elgar Publishing, Inc., Northampton, Massachusetts.
- Watson, D. – Head, A. (2007): *Corporate Finance: Principles & Practice*. Pearson Education Limited, Harlow.
- *Működő, valódi új, valódi megszűnt vállalkozások száma létszám-kategóriák szerint (1999-)*. Elérhető: http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_qpg001.html. (Letöltve: 2013. január 20.)
- 2000. évi C. törvény módosításokkal egységes szerkezetbe foglalt szövege a számvitelről.

ENGLISH ABSTRACT

There is a large interest in the European Union and in Hungary in understanding firms' access to finance, particularly in the financing of small- and medium-sized enterprises (SMEs). Micro, small and medium-sized enterprises are socially and economically

important, since they represent more than 90% of all enterprises both in the EU and Hungary. Among researchers there is a general consensus in the sense that the financing of SMS's is based on the equity, mainly through internal sources. The topic focuses on specific types of corporate financing, on the indirect tools of self-financing which is a part of internal financing. The indirect self-financing is based on the choices affects of Hungarian Accounting Law. The conscious use of accounting choices influences the capital stock, size, primarily through the profit and loss account.

Kisfaludy utca